

เข้า‘ป่ารอยต่อ’ตามรอย‘ช้าง’ จาก‘เขาสลักพระ’สู่‘ห้วยขาแข้ง’

รายงาน

ทางเดินยาวไกลลัดเลาะลำห้วยแม่พลูที่ไม่มีที่ท่าว่าจะสิ้นสุดลง สำหรับทีมสำรวจช้างป่าดูเหมือนจะหดสั้นลงไปในทันทีทันใด พร้อมกับความเหนื่อยล้าของขาที่มลายหายไปนับแต่คลจากสิ่งที่มองเห็นอยู่ตรงหน้า ห่างออกไปไม่มาก

“ไม่น่าเชื่อ ไม่น่าเชื่อจริงๆว่าจะเจอช้างที่นี่”

ผู้นำทางเปรียบกับสมาชิกในทีมสำรวจป่าที่เดินตามหลังกันมาไกลๆ กองมูลช้างป่าสดใหม่ ส่งกลิ่นฉุนก้องนั้น เป็นความตื่นเต้นและความปลื้มปิติแผ่ด้วยความประหลาดใจ

“ทุกคนตื่นเต้นมากเพราะเป็นครั้งแรกที่เราสำรวจพบร่องรอยช้างป่าในบริเวณนี้ แม้แต่คนนำทางก็ยังงงไปเลยเพราะไม่คิดว่าจะเจอ เหตุผลที่พวกเราตื่นเต้นกันมากก็เพราะว่าเราคาดว่ามันเป็นช้างป่าที่ข้ามถนนมาจากป่าอีกฝั่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าข้อสันนิษฐานของเราที่ว่าพื้นที่ป่าบริเวณนี้สามารถเป็นแนวเชื่อมต่อที่ช้างป่าสามารถข้ามไปหาสุกันได้ระหว่างป่าอนุรักษ์ที่ตั้งอยู่ใกล้กันก็เป็นจริงแล้ว” น.ส.ณัฐกานต์ สุตนท์ เจ้าหน้าที่วิจัยและสำรวจสัตว์ป่าของเครือข่ายอนุรักษ์นกเงือก (ECNN) เผยด้วยรอยยิ้ม

“เรื่องดีใจไม่ต้องพูดถึง” แต่มันแปลกใจมากกว่า เพราะผมคาดไม่ถึงว่าทีมงานอีซีเอ็นเคยคาดการณ์และเคยพูดให้ผมฟังเมื่อ 4-5 ปีก่อน มันจะเกิดขึ้นจริงตามนั้น” นายยุทธ บุญทา เจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ร่วมสำรวจป่ามานับเดือนกล่าวเสริม

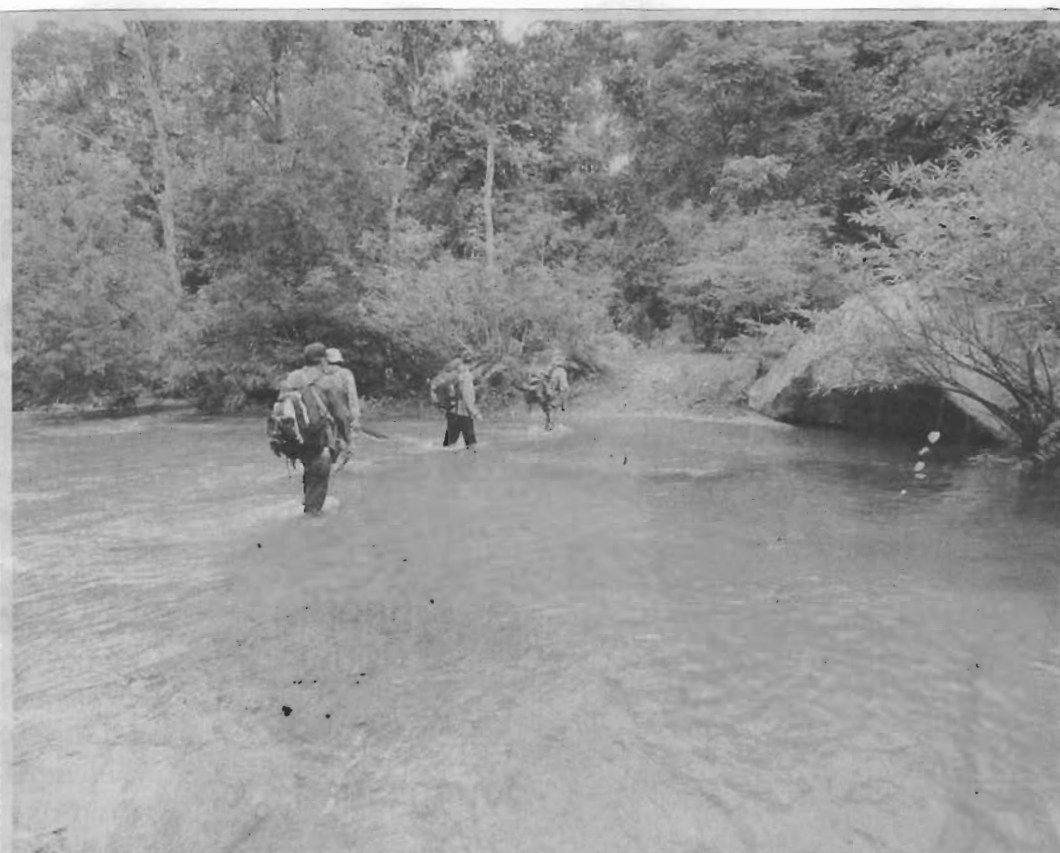
เป็นเวลากว่า 2 เดือนแล้ว ที่คณะสำรวจเก็บสืบชีวิตเดินทางเข้าไปในป่าลึกในภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ปกคลุมด้วยป่าดิบสมบูรณ์ที่เป็นต้นกำเนิดของลำห้วยหลายสาย ซึ่งได้หล่อเลี้ยงหุบเขาและที่ราบเบื้องล่าง พวกเขาเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า **“ป่ารอยต่อ”** เพราะมันเป็นจุดเชื่อมต่อของป่าผืนเล็กๆ ที่ตั้งอยู่ติดกัน

“พื้นที่บริเวณนี้ตั้งอยู่ระหว่างเขาสลักพระ ถ้ำธารลอด และเขื่อนศรีนครินทร์ ใน จ.กาญจนบุรี ซึ่งในแง่ของการอนุรักษ์สัตว์ป่าและถิ่นที่อยู่อาศัยแล้ว ถือว่าเป็นโลฟไลน์ หรือเส้นชีวิตที่สามารถส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการอยู่รอดในระยะยาวของช้างป่าในบริเวณนี้ได้” น.ส.จิตติพันธ์ ฤทธิรัตน์ ผจก.โครงการ ECN กล่าว

“โอกาสที่สัตว์ป่าจะเคลื่อนย้ายไปมามากขึ้นระหว่างพื้นที่อนุรักษ์ในบริเวณนี้มีอยู่สูงมาก เพราะนอกจากถนนลาดยางที่ตัดผ่านและหมู่บ้านเล็กๆ ที่กระจัดกระจายอยู่สองข้างทางแล้ว ก็ไม่มีอะไรที่จะเป็นอุปสรรคขวางกั้นไม่ให้ช้างป่าและสัตว์ป่าอื่นๆ เข้ามาใช้พื้นที่หรือข้ามไปมาหากันได้”

“นายสุรินทร์ สร้างการนอก” พนักงานพิทักษ์ป่า หัวหน้าชุดลาดตระเวนของอุทยานแห่งชาติ

เฉลิมรัตน์โกสินทร์ กล่าวว่า พื้นที่ป่าที่ตั้งอยู่ห่างไกลและไม่ใช่เป็นที่รู้จักนักสำหรับคนทั่วไปในบริเวณนี้ จะทำหน้าที่เสมือนไข่ออกกลางระหว่างพื้นที่

อนุรักษ์ที่อยู่ห่างกันเพียงแค่นนเส้นเล็กๆ ขวางกัน เชื่อมร้อยป่าต่อป่าและชีวิตหลากหลายชีวิตเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะสัตว์ป่าขนาดใหญ่อย่าง

ช้างป่าและเสือโคร่ง ที่อาจต้องตกอยู่ภายใต้ภัยคุกคามอย่างใหญ่หลวง หากไม่มีพื้นที่ที่กว้างขวางพอที่จะรองรับพฤติกรรมการหากินและแนวโน้มนที่เพิ่มขึ้นของประชากรของสัตว์ป่า

“เป้าหมายของโครงการปารอยต่อเพื่ออนุรักษ์ช้างป่าและระบบนิเวศที่เรากำลังทำอยู่คือ เพื่อเพิ่มพื้นที่ถิ่นอาศัยให้แก่สัตว์ป่าชนิดสำคัญๆ ที่ต้องการพื้นที่ขนาดใหญ่มากในการดำรงชีวิตและการหากิน เช่น ช้างป่าและเสือโคร่ง เป้าหมายสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการหาทางออกในระยะยาวให้แก่ปัญหาที่ช้างป่าเข้ามาหากินในพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านโดยเฉพาะตามชายขอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ ที่ตั้งอยู่ถัดไปทางตอนล่างของพื้นที่ปารอยต่อในบริเวณนี้”

สลักพระเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทยตั้งอยู่ใน จ.กาญจนบุรี ทางตอนใต้สุดของผืนป่าตะวันตกและปัจจุบันเป็นถิ่นอาศัยที่สำคัญของช้างป่าประมาณ 200 ตัว ในขณะที่

เหนือขึ้นไปนั้นเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเฉลิม
รัตนโกสินทร์ (รู้จักกันดีในชื่อของถ้ำธารลอด) ซึ่ง
ตั้งอยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ใน
อีกฟากหนึ่งของถนน พบร่องรอยสัตว์ป่าคุ้มครอง
สำคัญๆ ในพื้นที่ทั้งสองแห่ง เช่น กระตัง เลือ
โคร่ง นกยูง นกเงือก และเพียงไม่ถึง 20
กิโลเมตร จากพื้นที่เชื่อมต่อของป่าในบริเวณนี้ก็
จะถึงพื้นที่ราบลุ่มอันชุ่มฉ่ำของลำเขาแข้งใน
ใจกลางของผืนป่าตะวันตก ซึ่งเป็นบ้านที่สำคัญ
อีกแห่งหนึ่งของช้างป่าที่เหลืออยู่เพียงแค่
ประมาณ 3,000 ตัวทั่วประเทศ

นับตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้นมา ทีมสำรวจ
ช้างป่าได้ท่องเที่ยวในภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาแถบนี้
เป็นระยะทางเกือบ 200 กิโลเมตร บนเส้นทาง
สำรวจนับสิบเส้น เดินข้ามเขาสูงแล้วลู่ลำนับ
สิบลูก อาศัยป่าเป็นบ้านมาหลายสิบคืน ท่องไปใน
หุบเขาและลำห้วยนับสิบครั้ง และหลายครั้งที่ได้
อาศัยเส้นทางที่ช้างป่าได้บุกเบิกไว้เป็นเส้นทางของ

การเดินทาง ในครั้งนี้ถ้าดูจากแผนที่แล้ว เพียงอีก
ไม่ถึง 20 กิโลเมตรเท่านั้น พวกเขาก็จะเดินทาง
ถึงลำเขาแข้ง ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทาง แต่ใน
ความเป็นจริงพวกเขาจะต้องใช้เวลาอีกอย่าง
น้อยหนึ่งเดือนเพื่อท่องไปให้ทั่วพื้นที่บนเส้นทาง
สั้นๆ สายนี้ โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนในใจเป็นเข็ม
ทิศชี้นำ

“ตอนนี้เรารู้แล้วว่าช้างข้ามมาจากจุดไหน พบ
รอยที่ไหนบ้าง แต่อยากทราบว่ามันจะไปที่ไหนต่อ
มันใจว่าพื้นที่ที่เรากำลังจะไปสำรวจต่อนั้น เราจะ
พบรอยช้างแน่นอน เพราะในเมื่อช้างมาส่ง เรา
พื้นที่แล้วมันก็ต้องเดินไปทั่วตามทางที่สามารถ
เดินไปได้ เพื่อให้รู้ว่าที่ไหนพอจะอาศัยอยู่ได้บ้าง
มันใจค่ะว่าเราจะพบเจอร่องรอยช้างป่าแน่นอน”
น.ส.ณัฐกานต์มั่นใจ

ช้างหนุ่มตัวโตสูงเกือบ 3 เมตร กำลังสนุกกับ
การท่องเที่ยวเหมือนนักผจญภัยในป่ามากกว่าการ
มุ่งมันหาอาหารกิน โดยดูจากร่องรอยของการใช้
พื้นที่ระหว่างทาง สิ่งนี้สะท้อนพฤติกรรมของช้าง
ตัวผู้ที่มักเดินทางไกลและแยกออกจาก
ครอบครัวเดิม เพื่อรักษาระยะห่างจากฝูงแม่
และเหตุผลด้านโภชนาการที่มีผลต่อความ
สามารถด้านการสืบพันธุ์ของช้างตัวผู้

ร่องรอยช้างป่าที่เริ่มเจอบ่อยขึ้นในระหว่าง
การสำรวจทั้งในหุบเขา ตามลำห้วย และ
บางครั้งบนสันเขาสูงเล็กๆ คือรางวัลอย่างแท้จริง
ที่มีให้สำหรับนักสำรวจสัตว์ป่าบนเส้นทางเคลื่อน
ย้ายของช้างป่าในอดีต ชาวบ้านกะเหรี่ยงจาก
หมู่บ้านในบริเวณนี้บอกว่า ที่ตรงนี้เคยเป็นที่อยู่
อาศัยและเส้นทางเดินของช้างป่ามาก่อน ก่อนที่
พวกมันจะหายไปเมื่อประมาณกว่า 40 ปีที่แล้ว
เมื่อมีการสัมปทานไม้ซึ่งได้นำผู้คนและถนนหลาย
สิบสายเข้าไปในป่าที่เคยเชื่อมต่อกันเป็นผืน
เดียวกัน

“เมื่อก่อนตอนเด็กๆ มีเสือ มีช้างอยู่ทั่วไป
แหละ อยู่แถวทุ่งมะกอก ท่าสำโง เขาหินตั้ง เรียก
ว่าป่าเสือ ป่าช้าง แต่ตอนหลังนี้สัตว์มันหายไป คิด
ว่ามันอพยพไปอยู่ห้วยเขาแข้งกันหมด เมื่อมีคนเข้า
มาอยู่กันมากขึ้น” สูงประสิทธิ์ ปัจจุบันอายุ 70 ปี
อดีตพรานล่าสัตว์ เล่าให้ฟัง

“พวกเรารู้ว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ท้าทาย
เป็นโครงการที่ยากแต่ไม่ได้หมายความว่าไปไม่ได้
ได้ ชุมชนที่อยู่ในบริเวณนั้นอาจได้รับผลกระทบบ้าง
จากการที่ช้างป่าข้ามป่ามา เราจึงเริ่มลงพื้นที่เพื่อ
สร้างความเข้าใจและทำงานกับชุมชนที่เกี่ยวข้อง
เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้พื้นที่
ร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ป่า โดยจะพยายามทำให้
ชาวบ้านได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และจะพยายาม
ช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้คนกับช้างป่าอยู่ร่วม
กันได้อย่างสงบสุข” น.ส.จิตติมาพรหวัง

อย่างน้อยก็ยังมีที่ม้างให้ “ช้าง” สัตว์คู่บ้าน
คู่เมืองได้เดินทางกันอย่างอิสระและปลอดภัยบ้าง

ปิยรัชต์ จงเจริญ